

II. GƏLİRİN ƏLDƏ EDİLMƏSİ İLƏ BAĞLI XƏRCLƏR

Hansı xərcləri gəlirdən çıxmaq olar?

Vergi Məcəlləsinin 108-ci maddəsinə əsasən Vergi Məcəlləsinin X fəslinə uyğun olaraq gəlirdən çıxılmayan xərclərdən başqa gəlirin əldə edilməsi ilə bağlı olan bütün xərclər, həmçinin qanunla nəzərdə tutulmuş icbari ödənişlər gəlirdən çıxılır.

"Gəlirin əldə edilməsi ilə bağlı bütün xərclər" dedikdə nə başa düşülməlidir?

Vergi Məcəlləsinin 13.2.37-ci maddəsinə əsasən **sahibkarlıq fəaliyyəti** - şəxsin müstəqil surətdə, öz riski ilə həyata keçirdiyi, əsas məqsədi əmlak istifadəsindən, malların təqdim edilməsindən, işlər görülməsindən və ya xidmətlər göstərilməsindən mənfəət götürülməsi olan fəaliyyətdir.

Bu zaman **mənfəət** dedikdə, vergi ödəyicisinin gəliri (vergidən azad edilən gəlirdən başqa) ilə Vergi Məcəlləsinin X fəslində göstərilən, gəlirdən çıxılan xərc arasındakı fərq başa düşülür.

Vergi Məcəlləsinin 13.2.27-ci maddəsinə əsasən **qeyri-kommersiya fəaliyyəti** - məqsədi gəlir götürmək olmayan və əldə etdiyi gəliri yalnız öz nizamnamə məqsədləri üçün istifadə etməyi nəzərdə tutan qanunla qadağan edilməyən fəaliyyətin həyata keçirilməsidir, əks halda bu fəaliyyət kommersiya fəaliyyəti sayılır.

Beləliklə, vergi qanunvericiliyi istənilən fəaliyyəti iki istiqamətdə təsnifləşdirir:

- sahibkarlıq (kommersiya) fəaliyyəti, yəni gəlir əldə etməyi nəzərdə tutan fəaliyyət;
- qeyri-sahibkarlıq (qeyri-kommersiya) fəaliyyəti, yəni gəlir əldə etməyi nəzərdə tutmayan fəaliyyət.

Göründüyü kimi fəaliyyət növlərini vergitutma baxımından təsnifləşdirmək üçün əsas meyar gəlir (mənfəət) əldə etməq məqsədinin olub olmamasıdır. Bu zaman gəlir (mənfəət) dedikdə elə daxilolma başa düşülür ki, həmin vəsait vergiləri ödədikdən sonra təsisçilərin (iştirakçıların) tam sərəncamına verilir. Əgər müəssisənin fəaliyyəti gəlir əldə etməyə yönəlmirsə və hər hansı daxilolmalar yalnız təşkilatın nizamnaməsində nəzərdə tutulmuş qeyri-kommersiya məqsədlərinə sərf olunursa, onda belə fəaliyyət qeyri-kommersiya fəaliyyətdir. Təbii ki, belə fəaliyyət çərçivəsində çəkilmiş istənilən xərc də qeyri-kommersiya xərci hesab olunmalıdır. Lakin əgər təşkilatı fəaliyyətinin məqsədi gəlir əldə etməkdirsə və istənilən daxilolmalar müvafiq vergilər ödənildikdən sonra təsisçilərin (iştirakçıların) tam sərəncamına keçirsə, onda belə fəaliyyət kommersiya fəaliyyətdir.

Beləliklə, vergi qanunvericiliyində gəlir (mənfəət) sahibkarlıq (kommersiya) fəaliyyətinin son maliyyə nəticəsi kimi başa düşülür. Bu isə o deməkdir ki, **sahibkarlıq (kommersiya) fəaliyyəti çərçivəsində çəkilmiş bütün xərclər gəlirin əldə edilməsi məqsədini güdən, başqa sözlə desək, gəlirin əldə edilməsi ilə bağlı olan xərclərdir.**

Bununla belə, yadda saxlamaq lazımdır ki, gəlir gətirməyən xərclər vergitutma məqsədləri üçün tanıma bilməz. Məsələn, xarab olduğuna və ya istifadə müddəti ötdüyü üçün util edilmiş mallara çəkilmiş xərc vergitutma məqsədləri üçün xərc hesab edilmir.

Hansı xərcləri gəlirdən çıxmaq olmaz?

Gəlirdən çıxılması na icazə verilməyən xərclərin siyahısı Vergi Məcəlləsinin 109-cu maddəsində verilmişdir:

- **Əsas vəsaitlərin alınmasına və qurulmasına çəkilən xərclər və kapital xarakterli digər xərclər.**

Belə xərclərə 08 sayılı "Kapital qoyuluşları" hesabında uçota alınan aşağıdakı xərclər aiddir:

- müəssisənin mülkiyyətinə aid edilən torpaq sahələrinin əldə edilməsi üzrə xərclər;
- müəssisənin mülkiyyətinə aid edilən təbiətədən istifadə obyektlərinin əldə edilməsi üzrə xərclər;
- əsaslı tikinti üzrə smetalarda, maliyyə-smeta hesablamaları və titul siyahılarında bina və qurğuların inşası, avadanlığın quraşdırılması üzrə xərclər, quraşdırılmağa verilmiş avadanlığın dəyəri və digər xərclər (tikintinin təsərrüfat və ya podrat üsulu ilə aparılmasından asılı olmayaraq);
- quraşdırılması tələb olunmayan avadanlıq, maşın, alət, inventar və digər əsas vəsait obyektlərinin əldə edilməsi üzrə xərclər;
- qeyri-maddi aktivlərin əldə edilməsi üzrə xərclər;
- əsas sürüyə keçirilən cavan məhsuldar və iş heyvanlarının təsərrüfatda böyüdülməsi ilə əlaqədar xərclər;
- daşınma xərcləri də daxil edilməklə əsas sürü üçün yaşlı və iş heyvanlarının əldə edilməsi üzrə xərclər;
- kapital qoy ul işu3<arakterli digər xərclər.

Qeyri-kommersiya fəaliyyəti ilə bağlı olan xərclər.

Vergi Məcəlləsinin 13.2.27-ci maddəsinə əsasən qeyri-kommersiya fəaliyyəti məqsədi - gəlir götürmək olmayan və əldə etdiyi gəliri yalnız öz nizamnamə məqsədləri üçün istifadə etməyi nəzərdə tutan qanunla qadağan edilməyən fəaliyyətin həyata keçirilməsidir, əks halda bu fəaliyyət kommersiya fəaliyyəti sayılır.

Beləliklə, əgər kommersiya müəssisəsi sahibkarlıq fəaliyyəti ilə yanaşı qeyri-kommersiya fəaliyyətini də həyata keçirirsə, məsələn, uşaq bağçası, poliklinika, yataqxana, yaşayış binası, klub və s. saxlayırsa, onda belə bölmələrin saxlanması ilə bağlı xərclər sahibkarlıq fəaliyyətinə əldə edilmiş gəlirdən çıxılmır.

- **Əyləncə və yemək xərcləri, habelə işçilərin mənzil və digər sosial xarakterli xərcləri. Sahibkarlıq fəaliyyəti əyləncə və ya sosial xarakterli daşıyan vergi ödəyicisinin xərcləri bu cür fəaliyyət çərçivəsində çəkilirsə, müvafiq olaraq əyləncə və sosial xərclər gəlirdən çıxılır.**

Belə xərclərə, xüsusən aşağıdakılar aiddir:

- şçilərə pulsuz yemək verilməsi üzrə xərclər;
- işçilər üçün mənzil alınması üzrə xərclər;
- işçilər üçün kirayə haqqının ödənilməsi üzrə xərclər;
- işçilərin sanatoriyalara, ağıllıq mərkəzlərinə göndərilməsi üzrə xərclər;
- bayram günlərinin, yubileylərin qeyd edilməsi ilə bağlı xərclər və s.

- **Fiziki şəxsin fərdi istehlakla və ya əmək haqqının alınması ilə bağlı olan xərcləri gəlirdən çıxılmır.**

Bu norma hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan fiziki şəxslərə aiddir. Fiziki şəxs-sahibkarın şəxsi istehlakla bağlı xərcləri həmin şəxsin sahibkarlıq fəaliyyətinə əldə etdiyi gəlirdən çıxıla bilməz. Həmçinin fiziki şəxs-sahibkar özünün sahibkarlıq fəaliyyəti çərçivəsində əmək haqqı ala bilməz, çünki o, eyni zamanda işəgötürən və işçi sıfatında çıxış edə bilməz.

Gəlirdən çıxılmasına tamamilə yol verilməyən bu xərclərdən başqa bir sıra xərclərin gəlir-

dən çıxılması məhdudlaşdırılır. Məsələn, faktiki ezamiyyə xərclərinin Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti tərəfindən müəyyənləşdirilən normadan artıq olan hissəsi gəlirdən çıxılmır, hər il üçün gəlirdən çıxılmalı olan təmir xərclərinin məbləği Vergi Məcəlləsinin 115-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hədd ilə məhdudlaşdırılır.

Kassa metodunun tətbiqi şəraitində xərclərin çəkilmə vaxtı

Vergi Məcəlləsinin 133-cü maddəsində təsbit olunmuş ümumi normaya əsasən kassa metodunu tətbiq edən müəssisələrdə xərcin çəkildiyi vaxt vəsaitin faktiki olaraq ödənilməsi vaxt hesab olunur.

Vergi ödəyicisi pul vəsaitini ödəyirsə, nağd pul vəsaitinin ödənilməsi, nağdsız ödəmədə isə vergi ödəyicisinin pul vəsaitinin köçürülməsi haqqındakı tapşırıqının bank tərəfindən alındığı vaxt xərcin çəkildiyi vaxt sayılır.

Vergi ödəyicisi qarşısında maliyyə öhdəlikləri ləğv edildiyi və ya ödənilməsi halda (qarşılıqlı hesablaşmalar aparıldıqda və sairə bu kimi hallarda), öhdəliyin ləğv edildiyi və ya ödənilməsi vaxt xərcin çəkilməsi vaxtı sayılır.

Borc öhdəlikləri üzrə faizlər ödənilərkən və ya əmlakın icarəyə götürülməsi müqabilində ödəmə həyata keçirilərkən, əgər borc öhdəliyinin və ya icarə müqaviləsinin müddəti bir neçə hesabət dövrünü əhatə edərsə, hesabət ilində gəlirdən çıxılmalı olan və faktiki ödənilən faizlərin (icarə haqqının) məbləği həmin il üçün hesablanan faizlərin (icarə haqqının) məbləği deməkdir.

Misal. Müəssisə istehsal sahəsini icarəyə götürmüşdür. İcarə müqaviləsi 2017-ci il noyabrın 1-dən 2018-ci il oktyabrın 31-nə kimi bağlanmışdır. İcarə haqqı hər ay üçün 1.180 manat (o cümlədən ƏDV - 180 manat) məbləğində müəyyən edilmişdir.

2017-ci ildə göstərilmiş icarə xidmətinə görə icarə haqqı aşağıdakı tarixlərdə ödənilmişdir:

1 dekabr 2017-ci il tarixində -1.180 manat (2017-ci ilin noyabr ayı üçün icarə haqqı);

8 yanvar 2018-ci il tarixində -1.180 manat (2017-ci ilin dekabr ayı üçün icarə haqqı).

Bu halda müəssisə 2017-ci ilin bəyannaməsinə yalnız noyabr ayı üçün ödənilmiş icarə haqqı (1.000 manat) daxil edəcəkdir, çünki dekabr ayının icarə haqqı növbəti ildə ödənilmişdir.

Hesablama metodunun tətbiqi şəraitində xərclərin çəkilmə vaxtı

Vergi Məcəlləsinin 136-cı maddəsində təsbit olunmuş ümumi normaya əsasən hesablama metodunu tətbiq edən müəssisələrdə xərcin çəkildiyi vaxt aşağıda sadalanan şərtlərin hamısına əməl edildiyi vaxt sayılır:

1. vergi ödəyicisi birmənalı olaraq maliyyə öhdəliklərini qəbul edir;

2. maliyyə öhdəliklərinin məbləği dəqiq qiymətləndirilir;

3. əqdə və ya müqavilədə iştirak edən bütün tərəflər əqd və ya müqavilə üzrə özlərinin bütün öhdəliklərini yerinə yetirmişlər, yaxud müvafiq məbləğlər qeyd-şərtsiz ödənilməlidir.

Ümumi normanın yuxarıda göstərilən birinci şərtində verilən "maliyyə öhdəliyi" anlayışı həmin maddədə əlavə şərh olunur.

Həmin şərhə əsasən "maliyyə öhdəliyi" əqdə və ya müqaviləyə müvafiq surətdə qəbul edilən əl öhdəlikdir ki, onun yerinə yetirilməsindən ötrü əqdin və ya müqavilənin digər iştirakçısı pul şəklində və ya digər şəkildə müvafiq vəsait verməli olsun.

Bu izahatdan anlaşılır ki, heç də istənilən hər hansı öhdəlik maliyyə öhdəliyi kimi qəbul oluna bilməz. Maliyyə öhdəliyinə əsasən müzd (haqq) ödəmək, əmlak vermək, mal göndərmək, iş yerinə yetirmək, xidmət göstərmək, hüquq vermək kimi öhdəliklər aid edilməlidir.

Lakin yuxarıda sadalanan öhdəliklər yalnız o zaman maliyyə öhdəlikləri kimi qəbul edilə

bilər ki, onların dəyər ifadəsində qiymətini müəyyənləşdirmək mümkün olsun. Bunu hesablama metodu üzrə xərclərin müəyyənləşdirilməsinin yuxarıda göstərilən ikinci şərti tələb edir.

Bunu da qeyd etmək lazımdır ki, bir tərəfin maliyyə öhdəliyinin "dəyəri" heç də həmişə digər tərəfin əldə etdiyi gəlirin dəyəri ilə üst-üstə düşmür. Məsələn, bir tərəf digər tərəfə müəyyən güzəştlər (hüquqlar) vermək öhdəliyi götürə bilər. Bu zaman ola bilər ki, bu güzəştləri (hüquqları) alan tərəfdə bu öhdəliyi qiymətləndirmək və gəlir kimi uçota almaq mümkün olsun, həmin öhdəliyi götürən tərəfdə isə mümkün olmasın.

Hesablama metodu üzrə xərclərin müəyyənləşdirilməsinin yuxarıda göstərilən üçüncü şərti tələb edir ki, müqavilə (əqd) üzrə tərəflərin üzərlərinə götürüdükləri bütün öhdəliklər yerinə yetirilmiş olsun və öhdəliklərin natamam yerinə yetirilməsi xərcin çəkildiyinə dəlalət etmir.

Borc öhdəliyi üzrə faizlər və ya əmlakın icarə haqqı ödənilərkən borc öhdəliyi və ya icarə müqaviləsi üzrə ödənişin müddəti bir neçə hesabət dövrünü əhatə edərsə, xərc həmin hesabət dövrləri üzrə onun hesablanma qaydasına müvafiq surətdə bölüşdürülür. Bu zaman ödənişin nə zaman həyata keçirilməsinin əhəmiyyəti yoxdur.

Misal. Müəssisə istehsal binasını icarəyə götürmüşdür. İcarə müqaviləsi bir il müddətinə (2017-ci il sentyabrın 1-dən 2018-ci il sentyabrın 1-dək) bağlanmışdır. İcarə haqqı hər təqvim ayı üçün 1.180 manat (o cümlədən ƏDV - 180 manat) müəyyən edilmişdir. Beləliklə, illik icarə haqqı aşağıdakı məbləği təşkil edir:

$$1.180 \times 12 \text{ ay} = 14.160 \text{ manat (o cümlədən ƏDV-2.160 manat)}$$

Bu misalda icarə haqqının 2017-ci ildə ödənilib ödənilməməsi heç bir əhəmiyyət kəsb etmir. 2017-ci ilin 4 ayına düşən icarə haqqı məbləği (ƏDV çıxılmaqla) 2017-ci ilin xərclərinə aid edilir:

$$1.180 \times 4 \text{ ay} = 4.720 \text{ manat (o cümlədən, ƏDV - 720 manat)}$$

Bəyannamənin 221 «Malların təqdim edilməsi (işlərin görülməsi və xidmət göstərilməsi) üzrə xərclər» sətirinin A4 xanalarında (hər xanada bir rəqəmlə) 221.1-221.15 altsatirlərinin A4 xanalarında göstərilmiş məbləğlərin cəmi (221.1 +221.2 + 221.3 + 221.4 + 221.5 + 221.6+ 221.7+ 221.8+ 221.9+ 221.10+ 221.11+ 221.12+ 221.13+ 221.14+ 221.15) yazılır.

221.1 «Əmək haqqı və ona bərabər tutulan ödənişlər» sətirinin A4 xanalarında (hər xanada bir rəqəmlə) 221.1.1 «əcnəbi işçilər üzrə» və 221.1.2 «yerli işçilər üzrə» sətirlərinin A4 xanalarında göstərilmiş məbləğlərin cəmi (221.1.1+221.1.2) göstərilir.

Bu sətirlərdə hesabət dövrü ərzində gəlirin əldə edilməsi ilə bağlı işə götürən tərəfindən müzdlə işləyən fiziki şəxslərə (daimi və müvəqqəti) aparılan əmək haqqı və ona bərabər tutulan ödənişlərin məbləğləri göstərilir.

Misal: «A» müəssisəsində 2014-cü ildə əsas iş yeri olan 5 nəfər əcnəbi, 40 nəfər yerli işçi çalışmışdır. Həmin dövrdə bu işçilərə «A» müəssisəsi tərəfindən müvafiq olaraq 7.500,0 manat və 43.000,0 manat əmək haqqı hesablanmış və ödənilmişdir.

Eyni zamanda, həmin dövrdə müvəqqəti əmək müqaviləsi əsasında müəssisədə 2 nəfər əcnəbi vətəndaş çalışmış və onlara 3.500,0 manat əmək haqqı ödənilmişdir. Bu halda 221.1 «Əmək haqqı və ona bərabər tutulan ödənişlər», 221.1.1 «əcnəbi işçilər üzrə» və 221.1.2 «yerli işçilər üzrə» sətirlərinin A4 xanalarında məbləğlər aşağıdakı kimi yazılır:

Sənəd №	Göstəricilər	Məbləğ məvzuları								
		avqust	sentyabr	oktyabr	noyabr	dekabr				
221.1	«İcarə haqqı və ora bərabər tutulan ödəmələr»			5	4	0	0	0	0	0
221.1.1	- fiziki şəxslər üzrə			1	1	0	0	0	0	0
221.1.2	- yəni işçilər üzrə			4	3	0	0	0	0	0

Bəyannamənin 221.2 «Sosial sığorta haqları» sətrinin A4 xanalarında (hər xanada bir rəqəmlə) göstərilmiş məbləğlərə qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş nisbət ilə işə götürən tərəfindən hesablanmış icbari sosial sığorta ayırmaları göstərilir.

Misal: «A» müəssisəsində 2014-cü ildə əsas iş yeri olan 40 nəfər yerli işçi çalışmışdır. Bunların 35 nəfəri daimi 5 nəfəri isə müvəqqəti işçidir. «A» müəssisəsi tərəfindən həmin işçilərə il ərzində 9.460,0 manat sosial sığorta ayırmaları hesablanmışdır (ödənilmişdir). Bu halda 221.2 «Sosial sığorta haqları» sətrinin A4 xanalarında məbləğlər aşağıdakı kimi yazılır:

Sənəd №	Göstəricilər	Məbləğ məvzuları							
		avqust	sentyabr	oktyabr	noyabr	dekabr			
221.2	Sosial sığorta haqları			9	4	6	0	0	0

Bəyannamənin 221.3 «Xammal və materialları» sətrinin A4 xanalarında (hər xanada bir rəqəmlə) Vergi Məcəlləsinin 139-cu maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydada uçota alınmış və gəlirin əldə edilməsi ilə bağlı məsrəflərə silinmiş əmtəə-material ehtiyatlarının (xammal və material) dəyəri əks etdirilir.

Misal: «A» müəssisəsi 2014-cü ildə gəlirin əldə edilməsi bağlı 17.000,0 manat dəyərində xammal və material silmişdir. Bu halda 221.3 «Xammal və materialları» sətrinin A4 xanalarında məbləğlər aşağıdakı kimi yazılır:

Sənəd №	Göstəricilər	Məbləğ məvzuları							
		avqust	sentyabr	oktyabr	noyabr	dekabr			
221.3	Xammal və materiallar			1	7	0	0	0	0

Bəyannamənin 221.4 «Malın dəyəri» sətrinin A4 xanalarında (hər xanada bir rəqəmlə) Vergi Məcəlləsinin 139-cu maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydada uçota alınmış və gəlirin əldə edilməsi ilə bağlı məsrəflərə aid edilmiş əmtəə-material ehtiyatlarının (malların) dəyəri əks etdirilir.

Misal: «A» müəssisəsi 2014-cü ildə satınalma əməliyyatlarından gəlirin əldə edilməsi ilə bağlı 16.000,0 manat dəyərində malları məsrəflərə aid etmişdir. Bu halda 221.4 «Malların dəyəri» sətrinin A4 xanalarında məbləğlər aşağıdakı kimi yazılır:

Sənəd №	Göstəricilər	Məbləğ məvzuları							
		avqust	sentyabr	oktyabr	noyabr	dekabr			
221.4	Malın dəyəri			1	6	0	0	0	0

221.5 «İcarə haqqı» sətrinin A4 xanalarında 221.5.1 «hüquqi şəxslər üzrə» və 221.5.2 «fiziki şəxslər üzrə» sətrlərinin A4 xanalarında hüquqi və fiziki şəxslərə (Vergi Məcəlləsinin 124-cü maddəsinə müvafiq ödəmə mənbəyində tutulmuş vergini nəzərə almadan) ödənilmiş və ya

hesablanmış (həmin dövr üzrə vergi uçotu metodundan asılı olaraq) və hesabat dövrünə aid icarə haqqının məbləğlərinin cəmi (221.5.1+221.5.2) göstərilir.

Misal: «A» müəssisəsi vergi uçotunu kassa metodu ilə aparır və 2014-cü ilin oktyabr ayında «B» müəssisəsinə icarəyə götürülmüş avadanlığa görə 6 aylıq icarə haqqını (1 aylıq icarə haqqının məbləği - 2.000,0 manat), yəni oktyabr-dekabr 2014-cü il üzrə və yanvar-mart 2015-ci il dövrü üçün 12.000,0 manat avans icarə haqqı ödəmişdir. Bu halda «A» müəssisəsi yalnız 2014-cü ilin oktyabr-dekabr aylarına aid 6.000,0 manat (12.000,0/6*3) icarə haqqını 2014-cü il üzrə məsrəflərdə əks etdirməlidir. Bundan başqa «A» müəssisəsi 2014-cü il üzrə fiziki şəxsə icarəyə götürülmüş avtomatına görə 4.000,0 manat icarə haqqı ödəmişdir. Bu halda 221.5 «İcarə haqqı» sətrinin A4 xanalarında, 221.5.1 «hüquqi şəxslər üzrə» və 221.5.2 «fiziki şəxslər üzrə» sətrlərinin A4 xanalarında məbləğlər aşağıdakı kimi yazılır:

Sənəd №	Göstəricilər	Məbləğ məvzuları							
		avqust	sentyabr	oktyabr	noyabr	dekabr			
221.5	İcarə haqqı			1	2	0	0	0	0
221.5.1	- hüquqi şəxslər üzrə			6	0	0	0	0	0
221.5.2	- fiziki şəxslər üzrə			4	0	0	0	0	0

Bəyannamənin 221.6 «Müvafiq icra hakimiyyəti orqanının qərarı ilə müəyyən edilmiş ezamiyyə xərclərinin məbləğləri» sətrinin A4 xanalarında (hər xanada bir rəqəmlə) hesabat dövrü ərzində müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən təsdiq edilmiş normalar daxilində çəkilən ezamiyyə xərclərinin məbləğləri əks etdirilməlidir.

Qeyd: Faktiki ezamiyyə xərclərinin normadan artıq hissəsi Vergi Məcəlləsinin 109.7-ci maddəsinə əsasən gəlirdən çıxılan xərclərə aid edilmir.

Misal: «A» müəssisəsinin 2014-cü ildə faktiki ezamiyyə xərcləri 19.000,0 manat təşkil etmiş, lakin bu məbləğin 4.000,0 manatı qanunvericiliklə müəyyən edilmiş normadan artıq olmuşdur. Bu halda «A» müəssisəsi 2014-cü il üzrə məsrəflərinə ezamiyyə xərcləri kimi 15.000,0 manat (19.000,0-4.000,0) aid etməli və 221.6 «Müvafiq icra hakimiyyəti orqanının qərarı ilə müəyyən edilmiş ezamiyyə xərclərinin məbləğləri» sətrinin A4 xanalarında məbləğlər aşağıdakı kimi yazılır:

Sənəd №	Göstəricilər	Məbləğ məvzuları							
		avqust	sentyabr	oktyabr	noyabr	dekabr			
221.6	Müvafiq icra hakimiyyəti orqanının qərarı ilə müəyyən edilmiş ezamiyyə xərclərinin məbləğləri			1	5	0	0	0	0

Bəyannamənin 221.7 «Enerji xərcləri» sətrinin A4 xanalarında (hər xanada bir rəqəmlə) hesabat dövrü ərzində gəlirin əldə edilməsi ilə bağlı çəkilmiş enerji xərclərinin məbləği əks etdirilir.

Misal: «A» müəssisəsinin 2014-cü ildə gəlirin əldə edilməsi ilə bağlı enerji xərcləri 28.000,0 manat təşkil etmişdir. Bu halda 221.7 «Enerji xərcləri» sətrinin A4 xanalarında məbləğlər aşağıdakı kimi yazılır:

Sənəd №	Göstəricilər	Məbləğ məvzuları							
		avqust	sentyabr	oktyabr	noyabr	dekabr			
221.7	Enerji xərcləri			2	8	0	0	0	0

Hesabat dövrü ərzində gəlirin əldə edilməsi ilə bağlı qaz, yanacaq, su və kanalizasiya, rabitə, mühafizə, bank xidməti üzrə xərclər və reklam xərclərinin məbləğləri bəyannamənin 221.8 «Qaz xərcləri», 221.9 «Yanacaq xərcləri», 221.10 «Su və kanalizasiya xərcləri», 221.11 «Rabitə xərcləri», 221.12 «Mühafizə xərcləri», 221.13 «Bank xidməti üzrə xərclər», 221.14 «Reklam xərcləri» sətrlərinin A4 xanalarında (hər xanada bir rəqəmlə) 221.7 sətir üzrə misaldə göstərilən qaydada

əks etdirilməlidir.

Bəyannamənin 221.15 «Biləvasitə malların təqdim edilməsi (işlərin görülməsi, xidmətlərin göstərilməsi) ilə bağlı sair xərclər» sətrinin A4 xanalarında (hər xanada bir rəqəmlə) hesabat dövrü ərzində gəlirin əldə edilməsi ilə bağlı çəkilmiş, lakin 221.1-221.14 sətirlərdə göstərilməsi təzərdə tutulmayan biləvasitə malların təqdim edilməsi (işlərin görülməsi, xidmətlərin göstərilməsi) ilə bağlı sair xərclərin məbləği əks etdirilməlidir.

Misal: «A» MMC 2014-cü ildə ciddi uçot blanklarının çapı ilə əlaqədar «B» MMC-nə 2.500,0 manat vəsait xərcləmişdir. Bu halda 221.15 «Biləvasitə malların təqdim edilməsi (işlərin görülməsi, xidmətlərin göstərilməsi) ilə bağlı sair xərclər» sətrinin A4 xanalarında məbləğlər aşağıdakı kimi yazılır:

221.15	Biləvasitə malların təqdim edilməsi (işlərin görülməsi, xidmətlərin göstərilməsi) ilə bağlı sair xərclər	2	5	0	0	0	0
--------	--	---	---	---	---	---	---

Bəyannaməni 222 «Borça görə faizlər və onunla bağlı olan xərclər» sətrinin A4 xanalarında Vergi Məcəlləsinin 110-cu maddəsinə əsasən xərclərə aid edilməli olan və bəyannamənin 221.1 «Rezident üzrə faizlər», 222.2 «Faizlərlə əlaqədar xərclər və ayırmalar» və 222.3 «Qeyri-rezident üzrə faizlər» sətirlərinin A4 xanalarında hüquqi və fiziki şəxslərə ödənilmiş və ya ödənilməli olan (hesabat dövründə seçilən vergi uçotu metodundan asılı olaraq), Vergi Məcəlləsinin 13.2.16-cı maddəsinə əsasən Azərbaycan mənbəyindən əldə edilən faizlərdən ödəmə mənbəyində tutulan vergi nəzərə alınmadan və hesabat dövrünə aid məbləğlərin cəmi (222.1+222.2+ 222.3) göstərilir.

222.2 «Faizlərlə əlaqədar xərclər və ayırmalar» sətrinin xanaları banklar və bank fəaliyyətinin ayrı-ayrı növlərini həyata keçirən təşkilatlar tərəfindən doldurulur və bu sətrin A4 xanalarında Vergi Məcəlləsinin 111.3-cü maddəsinə əsasən qanunvericiliyə müvafiq qaydada xüsusi ehtiyat fondlarının yaradılmasına aid edilən ayırmalar üzrə 222.2.1 «Aktivlər üzrə mümkün zərərlərin ödənilməsi üçün xüsusi ehtiyatın yaradılmasına ayırmalar» sətrinin A4 xanalarında və 222.2.2 «Faizlərlə bağlı digər xərclər» sətrinin A4 xanalarında göstərilmiş ödənilmiş və ya ödənilməli olan (hesabat dövründə seçilən vergi uçotu metodundan asılı olaraq) və hesabat dövrünə aid məbləğlərin cəmi göstərilir.

Misal 1: «A» təşkilatı vergi məqsədləri baxımından rezident olan «NBANK»-a alınmış kreditə görə 2014-cü il ərzində 11.000,0 manat faiz hesablamışdır. Eyni zamanda təşkilat qeyri- rezident «Barklays Bank»-dan alınmış digər kreditə görə həmin dövrdə 42.000,0 manat faiz hesablamışdır. Bu halda 222, 222.1 və 222.3 sətirlərinin A4 xanalarında məbləğlər aşağıdakı kimi yazılır:

222	Borça görə faizlər və onunla bağlı olan xərclər	1	1	0	0	0	0
222.1	Rezident üzrə faizlər	1	1	0	0	0	0
222.2	Faizlərlə əlaqədar xərclər və ayırmalar						
222.2.1	- aktivlər üzrə mümkün zərərlərin ödənilməsi üçün xüsusi ehtiyatın yaradılmasına ayırmalar						
222.2.2	- faizlərlə bağlı digər xərclər						
222.3	Qeyri-rezident üzrə faizlər	4	2	0	0	0	0

Misal 2: Rezident bank tərəfindən 2014-cü il ərzində verilmiş kreditlər üzrə yaradılmış xüsusi ehtiyat fonduna 35000,0 manat ayırmalar hesablanmış, habelə ödənilmiş faizlərlə bağlı əlavə 4000,0 manat xərc çəkilmişdir. Bu halda bəyannamənin 222, 222.2, 222.2.1 və 222.2.2 sətirlərinin A4 xanalarında məbləğlər aşağıdakı kimi yazılır:

223	Royalti	1	5	0	0	0	0
223.1	Rezident üzrə royalti						
223.2	Qeyri-rezident üzrə royalti						
223.2.1	- aktivlər üzrə mümkün zərərlərin ödənilməsi üçün xüsusi ehtiyatın yaradılmasına ayırmalar						
223.2.2	- faizlərlə bağlı digər xərclər						
223.3	Qeyri-rezident üzrə royalti						

Bəyannamənin 223 «Royalti» sətrinin A4 xanalarında 223.1 «Rezident üzrə royalti» və 223.2 «Qeyri-rezident üzrə royalti» sətirlərinin A4 xanalarında hüquqi və fiziki şəxslərə ödənilmiş və ya ödənilməli olan (hesabat dövründə seçilən vergi uçotu metodundan asılı olaraq) və hesabat dövrünə aid məbləğlərin (ödəmə mənbəyində tutulmuş vergi nəzərə alınmadan) cəmi (223.1+223.2) göstərilir.

Misal: Kassa metodu ilə vergi uçotunu aparan «A» müəssisəsi 2014-cü ildə müəllif hüquqlarından istifadəyə görə rezident fiziki şəxsə 5.000,0 manat (ödəmə mənbəyində 700,0 (5.000,0*14%) manat vergi tutaraq), həmin dövrdə qeyri-rezident «Tyun» şirkətinə isə təqdim edilmiş patenta görə 10.000,0 manat (ödəmə mənbəyində 1.400,0 (10.000,0*14%) manat vergi tutaraq) royalti ödənilmişdir. Bu halda 223, 223.1 və 223.2 sətirlərinin A4 xanalarında məbləğlər aşağıdakı kimi yazılır:

223	Royalti	1	5	0	0	0	0
223.1	Rezident üzrə royalti						
223.2	Qeyri-rezident üzrə royalti	1	0	0	0	0	0

Bəyannamənin 224 «Xarici hüquqi şəxsin baş (əsas) ofisi tərəfindən çəkilmiş və Azərbaycan Respublikası ilə bir başa bağlı xərclər» sətrinin A4 xanalarında (hər xanada bir rəqəmlə) hesabat dövrü ərzində Azərbaycan Respublikasında qeyri-rezidentin daimi nümayəndəliyinin sahibkarlıq fəaliyyəti ilə bağlı xaricdə yerləşən baş ofis tərəfindən çəkilən xərcləri əks etdirilir.

Misal: Qeyri-rezidentin Azərbaycan Respublikasındakı nümayəndəliyi rabitə xidmətlərinin göstərilməsi üzrə sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olur. Bununla əlaqədar 2014-cü ildə xaricdə yerləşən baş ofis tərəfindən peyk kanalından istifadəyə görə digər qeyri-rezidentə 6.000,0 ABŞ dolları məbləğində haqq ödəmişdir. Bu halda 224 «Xarici hüquqi şəxsin baş (əsas) ofisi tərəfindən çəkilmiş və Azərbaycan Respublikası ilə bir başa bağlı xərclər» sətrinin A4 xanalarında Vergi Məcəlləsinin 69-cu maddəsinə əsasən hesablanmış məbləğ manatla aşağıdakı kimi yazılır:

224	Xarici hüquqi şəxsin baş (əsas) ofisi tərəfindən çəkilmiş və Azərbaycan Respublikası ilə bir başa bağlı xərclər	6	3	0	0	0	0
-----	---	---	---	---	---	---	---

Bəyannamənin 225 «Ümitsiz borclar» sətrinin A4 xanalarında (hər xanada bir rəqəmlə) Vergi Məcəlləsinin 111.1 və 111.2 maddələrinə əsasən əvəllər malların təqdim edilməsindən, xidmətlərin göstərilməsindən və işlərin görülməsindən ümumi gəlirə daxil edilmiş gəlirlərin hesabat dövrü ərzində ümitsiz borc kimi silinmiş məbləğləri əks etdirilməlidir.

Misal: Hesablama metodu ilə vergi uçotunu aparən «B» müəssisəsi 2012-ci ildə təqdim edilmiş malların 60.000,0 manat məbləğində dəyərini ümumi gəlirə daxil etmişdir. 2014-cü ildə vaxtı ilə təqdim edilmiş bu malların dəyərini müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən alınmasının mümkün olmadığını təsdiq etdikdən sonra, həmin məbləğ ümitsiz borc kimi 225 «Ümitsiz borclar» sətirinin A4 xanalarında aşağıdakı kimi yazılır:

225 Ümitsiz borclar

							6	0	0	0	0
--	--	--	--	--	--	--	---	---	---	---	---

Böyünnamənin 226 «Elmi tədqiqat, layihə-axtarış və təcrübə konstruktör işlərinə çəkilən xərclər» sətirinin A4 xanalarında (hər xanada bir rəqəmlə) Vergi Məcəlləsinin 113-cü maddəsinə əsasən gəlirdən çıxılan məbləğlər əks etdirilir.

Misal: Kassa metodu ilə vergi uçotunu aparən «A» müəssisəsi 2014-cü ildə elmi tədqiqat işlərinə görə 20.000,0 manat xərc ödəmişdir. Bu halda 226 «Elmi tədqiqat, layihə-axtarış və təcrübə konstruktör işlərinə çəkilən xərclər» sətirinin A4 xanalarında məbləğ aşağıdakı kimi yazılır:

226 Elmi tədqiqat, layihə-axtarış və təcrübə konstruktör işlərinə çəkilən xərclər

						2	0	0	0	0	0
--	--	--	--	--	--	---	---	---	---	---	---

Sahibkarlıq və qeyri-sahibkarlıq fəaliyyətində istifadə edilən əsas vəsaitlər üzrə Vergi Məcəlləsinin 114-cü maddəsinə əsasən hesablanmış amortizasiya ayrımları, habelə əsas vəsaitlərin təqdim və ləğv edilməsindən əmələ gələn xərclər böyünnamənin 227 «Amortizasiya ayrımları, əsas vəsaitlərin təqdim edilməsi və ləğvi üzrə gəlirdən çıxılan xərclər» sətirinin A4 xanalarında (hər xanada bir rəqəmlə) göstərilir. Bu 227-ci sətirdə 227.1 «Binalar, tikililər və qurğular üzrə hesablanmış amortizasiya», 227.2 «Maşınlar, avadanlıq və hesablama texnikası üzrə hesablanmış amortizasiya», 227.3 «Nəqliyyat vasitələri üzrə hesablanmış amortizasiya», 227.4 «İş heyvanları üzrə hesablanmış amortizasiya», 227.5 «Geoloji-kəşfiyyat işlərinə və təbii ehtiyatların hasilatına hazırlıq işlərinə çəkilən xərclər», 227.6 «Qeyri-maddi aktivlər üzrə hesablanmış amortizasiya», 227.7 «Digər əsas vəsaitlər üzrə hesablanmış amortizasiya», 227.8 «VM-nin 114.6 maddəsinə əsasən çıxılan əsas vəsaitlərin qalıq dəyərinin məbləği» və 227.9 «Təqdim edilmiş əsas vəsaitlərin dəyəri» sətirlərinin A4 xanalarında hesabot dövrü üzrə hesablanmış amortizasiya məbləğlərinin və əsas vəsaitlərin təqdim edilməsi və ləğvi üzrə gəlirdən çıxılan xərclərin cəmi (227.1+227.2+227.3+227.4+227.5+227.6+227.7+227.8+227.9) göstərilir.

227.4 «İş heyvanları üzrə hesablanmış amortizasiya» sətirinin A4 xanalarında Vergi Məcəlləsinin 114.2.2 maddəsinə əsasən amortizasiya olunmayan məhsuldar heyvanlardan başqa, bütün iş heyvanları üzrə Vergi Məcəlləsinin 114.3.4 maddəsində müəyyən edilmiş normalara müvafiq hesablanmış amortizasiya məbləğləri göstərilir.

227.5 «Geoloji-kəşfiyyat işlərinə və təbii ehtiyatların hasilatına hazırlıq işlərinə çəkilən xərclər» sətirinin A4 xanalarında geoloji-kəşfiyyat işlərinə və təbii ehtiyatların hasilatına çəkilən xərclərin, habelə bu işlərlə əlaqədar qeyri-maddi aktivlərə çəkilən xərclərin Vergi Məcəlləsinin

227.6 maddəsinə müəyyən edilmiş normalara müvafiq hesablanmış amortizasiya məbləğləri göstərilir.

227.6.1 «Qeyri-maddi aktivlər üzrə hesablanmış amortizasiya» sətirinin A4 xanalarında I ildən artıq təsərrüfat fəaliyyətində istifadə olunan qeyri-maddi aktivlərin dəyərinə, onların alınmasına və ya istehsalına çəkilən xərclər daxil olmaqla (bela xərclər əvvəllər gəlirdən çıxılma-

mışdırsa), Vergi Məcəlləsinin 114.3.6 maddəsində müəyyən edilmiş normalara müvafiq hesablanmış amortizasiya məbləğlərinin cəmi (227.6.1+227.6.2) göstərilir.

227.6.2 «İstifadə müddəti məlum olmayan qeyri-maddi aktivlər üzrə hesablanmış amortizasiya» sətirinin A4 xanalarında I ildən artıq təsərrüfat fəaliyyətində istifadə olunan qeyri-maddi aktivlərin dəyərinə, onların alınmasına və ya istehsalına çəkilən xərclər daxil olmaqla (bela xərclər əvvəllər gəlirdən çıxılmamışdırsa), Vergi Məcəlləsinin 114.3.6 maddəsində müəyyən edilmiş normalara müvafiq hesablanmış amortizasiya məbləğləri göstərilir.

227.6.1 «İstifadə müddəti məlum olan qeyri-maddi aktivlər üzrə hesablanmış amortizasiya» sətirinin A3 xanalarında I ildən artıq təsərrüfat fəaliyyətində istifadə olunan qeyri-maddi aktivlərin dəyərinə, onların alınmasına və ya istehsalına çəkilən xərclər daxil olmaqla (bela xərclər əvvəllər gəlirdən çıxılmamışdırsa), Vergi Məcəlləsinin 114.3.6 maddəsində müəyyən edilmiş normalara müvafiq hesablanmış amortizasiya məbləğləri göstərilir.

227.7 «Digər əsas vəsaitlər üzrə hesablanmış amortizasiya» sətirinin A4 xanalarında 2271-227.6-cı sətirlərdə göstərilən amortizasiya olunan aktivlərdən başqa, Vergi Məcəlləsinin 114.3.7 maddəsinə əsasən bu kateqoriyaya aid olan əsas vəsaitlərə hesablanmış amortizasiya məbləğlərinin cəmi göstərilir.

227.8 «VM-nin 114.6 maddəsinə əsasən çıxılan əsas vəsaitlərin qalıq dəyərinin məbləği» və 227.9 «Təqdim edilmiş əsas vəsaitlərin dəyəri» sətirlərinin A4 xanalarında əsas vəsaitin əvvəlki ilin sonuna qalıq dəyəri 500 manatdan və ya ilkin dəyərinin 5 %-dən az olan və hesabat ili ərzində təqdim edilmiş əsas vəsaitlərin əvvəlki ilin sonuna qalıq dəyəri göstərilir.

Böyünnamənin 228 «Təmir xərcləri» sətirinin A4 xanalarında 228.1 «Binalar, tikililər və qurğular üzrə hesablanmış təmir xərcləri», 228.2 «Maşınlar, avadanlıq və hesablama texnikası üzrə hesablanmış təmir xərcləri», 228.3 «Nəqliyyat vasitələri üzrə hesablanmış təmir xərcləri», 228.4 «Digər əsas vəsaitlər üzrə hesablanmış təmir xərcləri» və 228.5 «İcarəyə götürülmüş əsas vəsaitlərin təmir xərcləri» sətirlərinin A4 xanalarında hesabot dövründə çəkilmiş və Vergi Məcəlləsinin 115-ci maddəsinə əsasən xərclərə aid edilən təmir xərclərinin cəmi (228.1+228.2+228.3+228.4) göstərilir.

Böyünnamənin 228.1, 228.2, 228.3 və 228.4-cü sətirinin xanalarında Vergi Məcəlləsinin 115.1.1 maddəsinə əsasən əsas vəsaitlərin aid olduğu müvafiq kateqoriyanın ilin sonuna qalıq dəyərinin həmin maddədə müəyyən edilmiş dərəcələr daxilində çəkilmiş təmir xərcləri əks olunur. 228.5-ci sətirinin xanalarında İcarəyə verən İcarəçi arasında bağlanmış icarə müqaviləsinin şərtlərindən asılı olaraq Vergi Məcəlləsinin 115.1.1 maddəsinə əsasən əsas vəsaitlərin aid olduğu müvafiq kateqoriyanın ilin sonuna qalıq dəyərinin həmin maddədə müəyyən edilmiş dərəcələr daxilində çəkilmiş təmir xərcləri əks olunur.

Misal: Kassa metodu ilə vergi uçotunu aparən «A» müəssisəsi 2014-cü il ərzində «Binalar, tikililər və qurğular» kateqoriyasına aid olan 250.000,0 manat qalıq dəyərdə əsas vəsaitlərin təmirinə 12.000,0 manat, «Maşınlar, avadanlıq və hesablama texnikası» kateqoriyasına aid olan 80.000,0 manat qalıq dəyərdə əsas vəsaitlərin təmirinə 3.000,0 manat, «Nəqliyyat vasitələri» kateqoriyasına aid olan 50.000,0 manat qalıq dəyərdə əsas vəsaitlərin təmirinə 11.000,0 manat, «Digər əsas vəsaitlər» kateqoriyasına aid olan 30.000,0 manat qalıq dəyərdə əsas vəsaitlərin təmirinə 2.000,0 manat, İcarəyə götürülmüş 20.000,0 manat qalıq dəyərdə avadanlığın təmirinə 1.500,0 manat, ümumilikdə 29.500,0 manat təmir xərci çəkməmişdir. Bu halda 228.1-ci sətir xanalarında bu kateqoriya əsas vəsaitlər üzrə təmir xərcləri müəyyən edilmiş normadan artıq olduğu üçün norma daxilində 5.000,0 manat (12.000,0>250.000,0x2%=5.000,0), 228.2-ci sətir xanalarında bu kateqoriya əsas

vəsaitlər üzrə təmir xərcləri müəyyən edilmiş norma daxilində olduğu üçün faktiki çəkilmiş 3.000,0 manat ($3.000,0 < 80.000,0 \times 5\% = 4.000,0$), 228.3-cü sətirin xanalarında bu kateqoriya əsas vəsaitlər üzrə təmir xərcləri müəyyən edilmiş normadan artıq olduğu üçün norma daxilində 2.500,0 manat ($11.000,0 > 50.000,0 \times 5\% = 2.500,0$), 228.4-cü sətirin xanalarında bu kateqoriya əsas vəsaitlər üzrə təmir xərcləri müəyyən edilmiş normadan artıq olduğu üçün norma daxilində 900,0 manat ($2.000,0 > 30.000,0 \times 3\% = 900,0$), 228.5-ci sətirin xanalarında bu kateqoriya əsas vəsaitlər üzrə təmir xərcləri müəyyən edilmiş normadan artıq olduğu üçün norma daxilində 1.000,0 manat ($1.500,0 > 20.000,0 \times 5\% = 1.000,0$) təmir xərcləri əks olunur və bu sətirlərin A4 xanalarında aşağıdakı kimi yazılır:

228	Təmir xərcləri									
228.1	Binalar, tikililər və qayalar üzrə hesablanmış təmir xərcləri									
228.2	Məşinlər, avtomobillər və hesablanmış üzrə hesablanmış təmir xərcləri									
228.3	Nəqliyyat vasitələrinə üzrə hesablanmış təmir xərcləri									
228.4	Digər əsas vəsaitlər üzrə hesablanmış təmir xərcləri									
228.5	Kəndə gətirilmiş əsas vəsaitlərin təmir xərcləri									

Bəyannamənin 229 «Nəqliyyat xərcləri» sətirinin A4 xanalarında 229.1 «Rezident üzrə nəqliyyat xərcləri» və 229.2 «Qeyri-rezident üzrə nəqliyyat xərcləri» sətirlərinin A4 xanalarında hesabot dövründə gəlirin əldə edilməsi ilə bağlı vergi ödəyicisinin seçdiyi vergi uçuğu metodundan asılı olaraq ödənilmiş və ödənilməli olan nəqliyyat xərclərinin (ödəmə mənbəyində tutulmalı olan vergiləri nəzərə almadan) cəmi (229.1+229.2) göstərilir.

Misal: «A» müəssisəsinə 2014-cü ildə nəqliyyat xidmətinə görə rezident «B» müəssisəsi 4.000,0 manat, qeyri-rezident «Eysberq» şirkəti isə 7.000,0 manat məbləğində xidmət göstərmişdir. Bu halda 229, 229.1 və 229.2-ci sətirlərin A4 xanalarında məbləğlər aşağıdakı kimi yazılır:

229	Nəqliyyat xərcləri									
229.1	Rezident üzrə nəqliyyat xərcləri									
229.2	Qeyri-rezident üzrə nəqliyyat xərcləri									

Bəyannamənin 230 «Sığorta üzrə xərclər» sətirinin A4 xanalarında (hər xanada bir rəqəmlə) sətirdə 230.1 «Sığorta fəaliyyəti üzrə xərclər» və 230.2 «Ödənilmiş sığorta haqları» sətirlərinin A4 xanalarında hesabat dövrü üzrə ödənilmiş sığorta xərclərinin cəmi ($230.1 + 230.2$) göstərilir.

230.1 «Sığorta fəaliyyəti üzrə xərclər» sətirinin xanaları sığorta fəaliyyəti ilə məşğul olan təşkilatlar tərəfindən doldurulur və bu sətirin xanalarında 230.1.1 «Sığorta ehtiyatlarına ayrımlar» altsətirində göstərilmiş Vergi Məcəlləsinin 112-ci maddəsinə əsasən hesablanmış ehtiyat sığorta fonduna ayırma məbləğlərinin, 230.1.2 «Təkrarsığortaya verilmiş sığorta haqları (mükafatları)» altsətirində göstərilmiş təkrarsığorta əməliyyatları üzrə ödənilmiş haqların (Vergi Məcəlləsinin 125.1.3-cü maddəsinə əsasən ödəmə mənbəyində tutulmalı olan vergiləri nəzərə almadan) və 230.1.3 «Sığorta fəaliyyəti üzrə sair xərclər» altsətirində göstərilmiş hesabot dövrünə aid sığorta fəaliyyətinə aid digər xərclərin cəmi, ($230.1.1 + 230.1.2 + 230.1.3$) göstərilir.

230.2 «Ödənilmiş sığorta haqları» sətirinin xanaları sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan («A» şirkəti tərəfindən 2014-cü ildə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş normalara uyğun olaraq ehtiyat sığorta fonduna 18.000,0 manat ayırma hesablanmışdır. Eyni zamanda hamin dövrdə bu şirkət təkrarsığorta üzrə xarici sığorta şirkətinə 52.000,0 manat haqq, habelə sığorta fəaliyyəti ilə bağlı 12.000,0 manat məbləğində sair xərclərə ödəmişdir. Bu halda 230 «Sığorta üzrə xərclər» sətirinin və bu sətirin altsətirlərinin A4 xanalarında məbləğlər aşağıdakı kimi göstərilir.

Misal 1: (sığorta fəaliyyəti ilə məşğul olan hüquqi şəxslərə dair); Sığorta fəaliyyəti ilə məşğul olan «A» şirkəti tərəfindən 2014-cü ildə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş normalara uyğun olaraq ehtiyat sığorta fonduna 18.000,0 manat ayırma hesablanmışdır. Eyni zamanda hamin dövrdə bu şirkət təkrarsığorta üzrə xarici sığorta şirkətinə 52.000,0 manat haqq, habelə sığorta fəaliyyəti ilə bağlı 12.000,0 manat məbləğində sair xərclərə ödəmişdir. Bu halda 230 «Sığorta üzrə xərclər» sətirinin və bu sətirin altsətirlərinin A4 xanalarında məbləğlər aşağıdakı kimi göstərilir.

230.2 «Ödənilmiş sığorta haqları» sətirinin xanaları sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan («A» şirkəti tərəfindən 2014-cü ildə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş normalara uyğun olaraq ehtiyat sığorta fonduna 18.000,0 manat ayırma hesablanmışdır. Eyni zamanda hamin dövrdə bu şirkət təkrarsığorta üzrə xarici sığorta şirkətinə 52.000,0 manat haqq, habelə sığorta fəaliyyəti ilə bağlı 12.000,0 manat məbləğində sair xərclərə ödəmişdir. Bu halda 230 «Sığorta üzrə xərclər» sətirinin və bu sətirin altsətirlərinin A4 xanalarında məbləğlər aşağıdakı kimi göstərilir.

230	Sığorta üzrə xərclər									
230.1	Sığorta fəaliyyəti üzrə xərclər									
230.1.1	-sığorta ehtiyatlarına ayrımlar									
230.1.2	-təkrarsığortaya verilmiş sığorta haqları (mükafatları)									
230.1.3	-sığorta fəaliyyəti üzrə sair xərclər									
230.2	Ödənilmiş sığorta haqları									

Bəyannamənin 231 «Səhmlər, istiqrazlar və digər qiymətli kağızların, iştirak paylarının, bərc öhdəliklərinin və tələblərinin alınması ilə bağlı xərclər» sətirinin A4 xanalarında hüquqi şəxslər tərəfindən bu bəyannamənin 207 sətirində göstərilən gəlirlərin əldə edilməsi ilə bağlı çəkilən xərclər əks etdirilməlidir.

Bəyannamənin 231 «Səhmlər, istiqrazlar və digər qiymətli kağızların, iştirak paylarının, bərc öhdəliklərinin və tələblərinin alınması ilə bağlı xərclər» sətirinin A4 xanalarında 231.1 «Səhmlərin alınması ilə bağlı xərclər», 231.2 «İstiqrazların alınması ilə bağlı xərclər», 231.3 «Digər qiymətli kağızların alınması ilə bağlı xərclər», 231.4 «İştirak paylarının alınması ilə bağlı xərclər», 231.5 «Bərc öhdəliklərinin alınması ilə bağlı xərclər» və 231.6 «Bərc tələblərinin alınması ilə bağlı xərclər» sətirlərinin A4 xanalarında göstərilmiş məbləğlərin cəmi ($231.1 + 231.2 + 231.3 + 231.4 + 231.5 + 231.6$) (hər xanada bir rəqəmlə) göstərilir.

Misal: Müəssisənin 2014-cü ildə səhmlərin alınması ilə bağlı xərci 40.000,0 manat, istiqrazların alınması ilə bağlı xərci 30.000,0 manat, digər qiymətli kağızların alınması ilə bağlı xərci 60.000,0 manat, iştirak paylarının alınması ilə bağlı xərci 10.000,0 manat, bərc öhdəliklərinin alınması ilə bağlı xərci 120.000,0 manat və bərc tələblərinin alınması ilə bağlı xərci 100.000,0 manat təşkil etmişdir. Bu halda bəyannamənin 231 «Səhmlər, paylar, istiqrazlar və digər qiymətli kağızlar, iştirak paylarının, bərc öhdəliklərinin və tələblərinin alınması ilə bağlı xərclər» sətirinin A4 xanalarında 231.1 «Səhmlərin alınması ilə bağlı xərclər», 231.2 «İstiqrazların alınması ilə bağlı xərclər», 231.3 «Digər qiymətli kağızların alınması ilə bağlı xərclər», 231.4 «İştirak paylarının alınması ilə bağlı xərclər», 231.5 «Bərc öhdəliklərinin alınması ilə bağlı xərclər», 231.6 «Bərc tələblərinin alınması ilə bağlı xərclər» göstərilir.

rak paylarının alınması ilə bağlı xərclər», 231.5 «Borc öhdəliklərinin alınması ilə bağlı xərclər» və 231.6 «Borc tələblərinin alınması ilə bağlı xərclər» satirlərinin A4 xanalarında məbləğlər aşağıdakı kimi yazılır.

231	Səhmlər, istiqazat və digər qiymətli kağızların, iştirak paylarının, borc öhdəliklərinin və tələblərinin alınması ilə bağlı xərclər	3	6	0	0	0	0	0
231.1	Səhmlərin alınması ilə bağlı xərclər	5	0	0	0	0	0	0
231.2	İstiqazatların alınması ilə bağlı xərclər	3	6	0	0	0	0	0
231.3	Digər qiymətli kağızların alınması ilə bağlı xərclər	6	0	0	0	0	0	0
231.4	İştirak paylarının alınması ilə bağlı xərclər	1	9	0	0	0	0	0
231.5	Borc öhdəliklərinin alınması ilə bağlı xərclər	1	2	0	0	0	0	0
231.6	Borc tələblərinin alınması ilə bağlı xərclər	1	0	0	0	0	0	0

Bəyannamənin 232 «Digər xərclər» sətrinin A4 xanalarında hüquqi şəxslər tərəfindən hesabat dövrü ərzində ödənilmiş və ya ödənilməli olan (seçilən vergi uçotu metodundan asılı olaraq) və bu bəyannamənin 221-231-ci sətirlərində göstərilən xərclərdən başqa gəlirlərin əldə edilməsi ilə bağlı çəkilən digər xərclərin məbləği əks etdirilməlidir.

Misal: Kassa metodu ilə vergi uçotunu aparən «A» müəssisəsi tərəfindən 2014-cü ildə səndənlərin çatdırılması ilə əlaqədar «Nəql» şirkətinə kuryer xidmətinə görə 600,0 manat ödənilmişdir. Bu halda 232 «Digər xərclər» sətrinin A4 xanalarında aşağıdakı kimi yazılır:

232	Digər xərclər	6	0	0	0	0	0	0
-----	---------------	---	---	---	---	---	---	---

Bəyannamənin 233 «Gəlirdən çıxılan vergilər və yığımlar» sətrinin A4 xanalarında 233.1 «Torpaq vergisi», 233.2 «Əmlak vergisi», 233.3 «Mədən vergisi», 233.4 «Azərbaycan Respublikasında istehsal edilən və qiymətləri tənzimlənən məhsulların ixracı zamanı məhsulların kontrakt (satış) qiyməti ilə (ixrac xərcləri çıxılmaqla) ölkədaxili topdansatış qiyməti arasındakı fərqdən dövlət büdcəsinə hesablanan yığım» satirlərinin A4 xanalarında Vergi Məcəlləsinin 201-ci, 208-ci, 212-ci maddələrinə və dövlət büdcəsi haqqında Qanunun müddəalarına əsasən hesabat dövrü üzrə hesablanmış vergilərin və ödənişin cəmi (233.1+233.2+233.3+233.4) göstərilir. 233.3 «Mədən vergisi» sətrinin xanalarında Vergi Məcəlləsinin 217-ci maddəsinə əsasən hesablanmış dövlət və yerli (bələdiyyə) büdcələrinə hesablanmış mədən vergisinin cəmi, bu sətrin alt-sətri olan 233.3.1 sətirin xanalarında isə yerli (bələdiyyə) büdcələrinə hesablanmış mədən vergisi göstərilir. Yerli büdcələrə hesablanmış mədən vergisinin bu bəyannamənin 233.3.1.-ci sətirində göstərilməsinə əsas verən bələdiyyə orqanının müvafiq arayışıdır.

Misal: Kassa metodu ilə vergi uçotunu aparən «A» müəssisəsi tərəfindən 2014-cü il üzrə 1.500,0 manat torpaq vergisi, 5.000,0 manat əmlak vergisi və 6.000,0 manat mədən vergisi (o cümlədən 1.000,0 manat yerli büdcələrə) hesablanmışdır. Bundan başqa qiymətləri tənzimlənən məhsulların satış qiyməti ilə ölkədaxili müəssisə topdansatış qiyməti arasındakı fərqdən 30 faiz

dərəcə ilə 40.000,0 manat ödəniş aparılmışdır. Bu halda 233, 233.1, 233.2, 233.3 və 233.4-cü satirlərin A4 xanalarında məbləğlər aşağıdakı kimi yazılır:

233	Gəlirdən çıxılan vergilər və yığımlar	1	5	0	0	0	0	0
233.1	Torpaq vergisi	1	5	0	0	0	0	0
233.2	Əmlak vergisi	1	5	0	0	0	0	0
233.3	Mədən vergisi	1	0	0	0	0	0	0
233.3.1	yerli əhəmiyyətli tikinti materialları üzrə Mədən vergisi (bələdiyyənin arxası olan olunanlardır)	1	0	0	0	0	0	0
233.4	Azərbaycan Respublikasında istehsal edilən və qiymətləri tənzimlənən məhsulların ixracı zamanı məhsulların kontrakt (satış) qiyməti ilə (bircə xərcləri çıxılmaqla) ölkədaxili topdansatış qiyməti arasındakı fərqdən dövlət büdcəsinə hesablanan yığım	1	4	0	0	0	0	0

Bəyannamənin 235 «Vergidən azad olunan fəaliyyət ilə bağlı olan xərclərin cəmi» sətrinin A4 xanalarında bu bəyannamənin 219.4 sətirində göstərilən vergidən azad olunan gəlirlərin əldə edilməsi ilə bağlı çəkilən xərclərin məbləğləri əks olunmalıdır.

Misal: Beynəlxalq təşkilat 2014-cü ildə sahibkarlıq fəaliyyətinə aid olmayan gəlirlərin əldə edilməsi ilə bağlı 7.000,0 manat xərc çəkmişdir. Bu halda 235 «Vergidən azad olunan fəaliyyət ilə bağlı olan xərclərin cəmi» sətrinin A4 xanalarında rəqəmlər aşağıdakı kimi yazılır:

235	Vergidən azad olunan fəaliyyəti ilə bağlı olan xərclərin cəmi	7	0	0	0	0	0	0
-----	---	---	---	---	---	---	---	---

Bəyannamənin 236 «ÜMUMİ GƏLİRDən çıxılan XƏRCLƏR» sətrinin A4 xanalarında bu bəyannamənin 234 «CƏMİ XƏRCLƏR» sətirində göstərilən məbləğlər ilə 235 «Vergidən azad olunan fəaliyyət ilə bağlı olan xərclərin cəmi» sətirində göstərilmiş məbləğlər arasındakı fərq (234 - 235) əks olunmalıdır.

Misal: «A» şirkətinin 2014-cü ildə cəmi xərcləri 120.000,0 manat, o cümlədən sahibkarlıq fəaliyyətinə aid olmayan xərcləri 2.000,0 manat təşkil etmişdir. Bu halda 236 «ÜMUMİ GƏLİRDən çıxılan XƏRCLƏR» sətrinin A4 xanalarında rəqəmlər (120.000,0-2.000,0=118.000,0) aşağıdakı kimi yazılır:

236	ÜMUMİ GƏLİRDən çıxılan XƏRCLƏR	1	1	8	0	0	0	0
-----	--------------------------------	---	---	---	---	---	---	---

(sət.234 - sət.235)

HİSSƏ 3. Hesabat dövrü üçün vergilərin hesablanması

Bəyannamənin 237 «Vergitutma məqsədləri üçün mənfəət (sət.220 - sət.236)» sətrinin A1 xanalarında «Çıxılmalardan sonra ÜMUMİ GƏLİR»in (sət.220) məbləğindən «ÜMUMİ GƏLİR»dən çıxılan XƏRCLƏR»in (sət.236) məbləği çıxıldıqdan sonra yaranmış müsbət fərqin məbləği göstərilir.

Misal: 2014-cü ilin yekunu üzrə müəssisənin bəyannamənin 220-ci sətirində göstərilən çıxılmalardan sonra ümumi gəliri 250.000,0 manat və 236-ci sətirində göstərilən ümumi gəlirdən çıxılan xərcləri 190.000,0 manat olmuşdur. Bu halda 237 sətrinin A1 xanalarında 60.000,0 ma-

nat (250.000,0 - 190.000,0) məbləğ aşağıdakı kimi yazılır.

Sətirlər	Göstəricilər	Məbləğ, manat
237	Vergitutulan məqsədləri üçün mənfəət (st.220 - st.236)	600.000,00

Bəyannamənin 238 «Zərərlər (sət.236-sət.220)» sətirinin müvafiq A1 xanalarında «Çıxılmalardan sonra ÜMUMİ GƏLİRSİN (sət.220) məbləği «ÜMUMİ GƏLİR»dən çıxılan XƏRC-LƏRİN (sət.236) məbləğindən azdırsa, bu halda həmin sətirlər arasında yaranmış mənfəi fərqi məbləği (hər xanada bir rəqəmlə) göstərilir.

Misal: 2014-cü ilin yekunu üzrə müəssisənin bəyannamənin 221-ci sətirində göstərilən çıxılmalardan sonra ümumi gəliri 1.500.000,0 manat və 237-ci sətirində göstərilən ümumi gəlirdən çıxılan xərcləri 1.900.000,0 manat olmuşdur. Bu halda 238-ci sətirin A1 xanalarında 400.000,0 manat (1.500.000,0 - 1.900.000,0) zərər məbləği aşağıdakı kimi yazılır.

238	Zərər (st.236 - st.220)	400.000,00
-----	-------------------------	------------

Bəyannamənin 239 «Keçmiş illərin çıxılması zərəri» sətirinin A1 xanalarında Vergi Məcəlləsinin 121-ci maddəsinə uyğun olaraq 239.1-239.5-ci sətirlərin A1 xanalarında göstərilmiş məbləğlərin cəmi (hər xanada bir rəqəmlə) göstərilir.

Bəyannamənin 240 «Keçmiş illərin zərəri çıxılmaqla vergiyə cəlb olunan mənfəət» sətirinin A1 xanalarında 237 «Vergiyə cəlb olunan mənfəət» məbləği ilə 239 «Keçmiş illərin çıxılması zərəri» məbləği arasında yaranmış müsbət fərqi göstərilir.

Misal: 2014-cü ilin yekunu üzrə müəssisənin vergiyə cəlb olunan mənfəəti 600.000,0 manat olmuşdur. Eyni zamanda keçmiş illəri üzrə çıxılması zərəri 410.000,0 manat təşkil etmişdir. Bu halda 240-cı sətirin A1 xanalarında 190.000,0 manat (600.000,0 - 410.000,0) məbləğ aşağıdakı kimi yazılır.

Sətirlər	Göstəricilər	Məbləğ, manat
237	Vergitutulan məqsədləri üçün mənfəət (st.220 - st.236)	600.000,00
238	Zərər (st.236 - st.220)	400.000,00
239	Keçmiş illərin çıxılması zərəri	410.000,00
239.1	2013 - ci il üzrə zərərin məbləği	201.300,00
239.2	2012 - ci il üzrə zərərin məbləği	201.200,00
239.3	2011 - ci il üzrə zərərin məbləği	11.000,00
239.4	2010 - ci il üzrə zərərin məbləği	0,00
239.5	2009 - ci il üzrə zərərin məbləği	0,00
240	Keçmiş illərin zərəri çıxılmaqla vergiyə cəlb olunan mənfəət	190.000,00

Bəyannamənin 241 «Mənfəət vergisinin dərəcəsi» sətirinin A3 xanalarında Vergi Məcəlləsinin 105-ci maddəsində nəzərdə tutulan mənfəət vergisinin dərəcəsi, 242 «MƏNFƏƏT VERGİ-

Sİ (sət.240 x sət.241 : 100)» sətirinin A2 xanalarında isə keçmiş illərin zərəri çıxılmaqla vergiyə cəlb olunan mənfəətin məbləğinin mənfəət vergisinin dərəcəsinə vurmaqla müəyyən edilmiş mənfəət vergisinin məbləği göstərilir.

Misal: Vergi Məcəlləsinin 105-ci maddəsinə əsasən 2014-cü ildə mənfəət vergisinin dərəcəsi 20 faiz təşkil etmişdir. Bu halda 241-ci sətirin A3 xanalarında 20 faiz aşağıdakı kimi yazılır. 2014-cü ilin yekunu üzrə müəssisənin keçmiş illərin zərəri çıxılmaqla vergiyə cəlb olunan mənfəəti 190.000,0 manat olmuşdur. Bu halda 242-ci sətirin A2 xanalarında mənfəət vergisinin məbləği 38.000,0 manat (190.000,0 x 20 : 100) olmaqla, aşağıdakı kimi yazılmalıdır.

240	Keçmiş illərin zərəri çıxılmaqla vergiyə cəlb olunan mənfəət	190.000,00
241	Mənfəət vergisinin dərəcəsi	20,00 %
242	MƏNFƏƏT VERGİSİ (sət.240 x sət.241 : 100)	38.000,00

Bəyannamənin 243 «Güzaştələr» sətirinin A4 xanalarında Vergi Məcəlləsinin 106.2-ci maddəsində nəzərdə tutulan güzaştə əsasında hesablanmış mənfəət vergisinin məbləği (hər xanada bir rəqəmlə) göstərilir.

Misal: 2014-cü ilin yekunu üzrə işçilərinin ümumi sayının azı 50 faizi əlillərdən ibarət olan əlillərin ictimai təşkilatlarına məxsus istehsal müəssisənin keçmiş illərin zərəri çıxılmaqla vergiyə cəlb olunan mənfəəti 40.000,0 manat olmuşdur. 2014-cü ildə mənfəət vergisinin dərəcəsi 20 faiz təşkil etmişdir. Bu zaman Vergi Məcəlləsinin 106.2-ci maddəsinə əsasən müəssisənin mənfəəti vergisinin dərəcəsi 50% azaldılmalıdır (20 x 50 : 100) (bu güzaştələrin alınması hüququ müəyyən edilərkən işçilərin orta siyahı sayına əvəzlilik, podrat müqavilələri və mülki-hüquqi xarakterli digər müqavilələr üzrə işləyən əlillər daxil edilmir). Bu halda 243-cü sətirin A4 xanalarında mənfəət vergisi üzrə güzaştə məbləği 4.000,0 manat (40.000,0 x 20 : 100*50%) təşkil etməlidir.

Bəyannamənin 244 «Faiz üzrə mənbədə tutulmuş verginin məbləği» sətirinin A2 xanalarında Vergi Məcəlləsinin 123.3-cü maddəsinə uyğun olaraq faizlərdən ödəmə mənbəyində tutulmuş verginin məbləği göstərilir.

Misal: 2014-cü il ərzində müəssisənin əldə etdiyi 10.000,0 manat faizdən rezident tərəfindən və ya qeyri-rezidentin daimi nümayəndəliyi tərəfindən ödəmə mənbəyində 10 faiz dərəcəsi ilə 1.000,0 manat vergi tutulmuşdur. Bu halda Vergi Məcəlləsinin 123.3-cü maddəsinə uyğun olaraq ödəmə mənbəyində verginin tutulduğunu təsdiq edən sənədlər verilmək şərti ilə 244-cü sətirin A2 xanalarında faiz üzrə mənbədə tutulmuş 1.000,0 manat verginin məbləği aşağıdakı kimi yazılır.

244	Faiz üzrə mənbədə tutulmuş verginin məbləği	1.000,00
-----	---	----------

Bəyannamənin 245 «Xarici ölkələrdə ödənilmiş və nəzərə alınan mənfəət vergisinin məbləği» sətirinin A2 xanalarında Vergi Məcəlləsinin 127-ci maddəsinə uyğun olaraq xarici ölkələrdə ödənilmiş və nəzərə alınan mənfəət (gəlir) vergisinin məbləği göstərilir. Xarici ölkələrdə ödənilmiş vergilər həmin ölkənin müvafiq dövlət orqanı tərəfindən təsdiq edilməsi barədə sənədin əsasında nəzərə alınır.

Misal: 2014-cü ildə müəssisə Azərbaycan Respublikasının hüduqlarından kənarında Azərbaycan mənbəyindən olmayan mənfəətindən Azərbaycan Respublikasında həmin mənfəətdən müəyyən edilmiş dərəcədə çox olmayan dərəcə ilə 30.000,0 manat vergi ödəmişdir. Bu halda

245-ci sətirin A2 xanalarında faiz üzrə mənbədə tutulmuş 30.000,0 manat verginin məbləği aşağıdakı kimi yazılır.

245	Xarici ölkələrdə ödənilmiş və nəzərə alınan mənfəət (gəlir) vergisinin məbləği	A2	30000000
-----	--	----	----------

Bəyannamənin 246 «Ödənilməli mənfəət vergisinin məbləği (sət.242 - sət.243 - sət.244 - sət.245)» sətirinin A2 xanalarında bəyannamənin 242-cü sətirində (Mənfəət vergisi) göstərilən məbləğlə 243 «Güzaştılar», 244 «Faiz üzrə mənbədə tutulmuş verginin məbləği» və 245 «Xarici ölkələrdə ödənilmiş və nəzərə alınan mənfəət vergisinin məbləği» sətirlərdə göstərilən məbləğlər arasında yaranmış müsbət fərqi göstərilir.

Yuxarıda (sət.242 - sət.243 - sət.244 - sət.245) qeyd edilən sətirlər üzrə göstərilmiş misallar nəzərə alınmaqla 246-cı sətirdə ödənilməli mənfəət vergisinin məbləği aşağıdakı qaydada yazılır:

242	MƏNFƏƏT VERGİSİ (sət.240s sət.241 - 100)	A2	38000000
243	Güzaştılar	A4	40000000
244	Faiz üzrə mənbədə tutulmuş verginin məbləği	A2	10000000
245	Xarici ölkələrdə ödənilmiş və nəzərə alınan mənfəət (gəlir) vergisinin məbləği	A2	30000000
246	Ödənilməli mənfəət vergisinin məbləği (sət.242 - sət.243 - sət.244 - sət.245)	A2	30000000

Bəyannamənin 247 «Elan edilmiş dividendlər» sətirinin A4 xanalarında emitentlər tərəfindən elan edilmiş dividendlərin məbləği göstərilir.

Misal: Müəssisə 2014-cü ili 1.000.000,0 manat mənfəətlə başa vurduğuna görə 200.000,0 manat məbləğində dividendlərin verilməsini elan etmişdir. Bu halda 247-ci sətirin A4 xanalarında 200.000,0 manat elan edilmiş dividendlərin məbləği aşağıdakı kimi yazılır.

247	Elan edilmiş dividendlər	A4	200000000
-----	--------------------------	----	-----------

Bəyannamənin 248 «VM-nin 114.4-cü maddəsi ilə hesablanmış, lakin növbəti illərdə nəzərə alınacaq amortizasiya məbləği» sətirinin A4 xanalarında hesabat ilində Vergi Məcəlləsinin 114.4-cü maddəsinə uyğun olaraq müəyyən olunmuş amortizasiya normalarından aşağı norma tətbiq olunması nəticəsində növbəti vergi ilində amortizasiyanın gəlirdən çıxılan məbləğinə əlavə oluna biləcək yaranmış fərqi göstərilir.

Misal: 2015-ci il üzrə müəssisə nəqliyyat vasitələri kateqoriyasına aid 100.000,0 manat dəyərində aktivlərə Vergi Məcəlləsinin 114.3.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş 25 faiz əvəzinə 20 faiz dərəcəsi ilə 20.000,0 manat amortizasiya hesablanmışdır. Bunun nəticəsində yaranmış 5.000,0 manat (25.000,0 - 20.000,0) fərq növbəti vergi illərində amortizasiyanın gəlirdən çıxılan məbləğinə əlavə oluna bilər. Bu halda 248 sətirinin A4 xanalarında 5.000,0 manat növbəti illərdə nəzərə alınacaq amortizasiya məbləği aşağıdakı kimi yazılır.

248	VM-nin 114.4-cü maddəsi ilə hesablanmış, lakin növbəti illərdə nəzərə alınacaq amortizasiya məbləği	A4	5000000
-----	---	----	---------

Bəyannamənin 249 «VM-nin 115.1-ci maddəsi ilə hesablanmış, lakin növbəti illərdə nəzərə alınacaq təmir xərclərinin məbləği» sətirinin A4 xanalarında Vergi Məcəlləsinin 114.4-cü maddəsi ilə müəyyən olunmuş təmir xərclərinin, cari ildə gəlirdən çıxılı bilən məbləğ həddindən az olan məbləğin növbəti hesabat ilində təmir xərclərinin gəlirdən çıxılan məbləğinə əlavə oluna biləcək yaranmış fərqi göstərilir.

Misal: 2014-qü Bdə «A» müəssisəsinin maşınlar, avadanlıq və hesablama texnikası kateqoriyasına aid 200.000,0 manat əsas vəsaitlər üzrə Vergi Məcəlləsinin 115.1-ci maddəsində müəyyən edilmiş dərəcə ilə xərclərə aid olunmuş təmir xərclərinin hədd məbləği 10.000,0 manat (200.000,0*5%) olduğu halda, bu kateqoriya əsas vəsaitlər üzrə müəssisə tərəfindən faktiki çəkilmiş təmir xərcləri 5.000,0 manat təşkil etmişdir. Bunun nəticəsində yaranmış 5.000,0 manat (10.000,0-5.000,0) fərq növbəti vergi illərində təmir xərclərinin gəlirdən çıxılan məbləğinə əlavə oluna bilər. Bu halda 249-cu sətirin A4 xanalarında 5.000,0 manat aşağıdakı kimi yazılır.

249	VM-nin 115.1-ci maddəsi ilə hesablanmış, lakin növbəti illərdə nəzərə alınacaq təmir xərclərinin məbləği	A4	5000000
-----	--	----	---------

Bəyannamənin 250 «VM əsasən gəlirdən çıxılmayan xərclər» sətirinin A4 xanalarında 250.1 «VM 109.2-ci maddəsinə əsasən gəlirdən çıxılmayan xərclər» sətirinin A4 xanalarında Vergi Məcəlləsinin 109.2-ci maddəsinə əsasən qeyri-kommersiya fəaliyyəti ilə bağlı olan xərclərin, 250.2 «VM 109.3-cü maddəsinə əsasən gəlirdən çıxılmayan xərclər» sətirinin A4 xanalarında Vergi Məcəlləsinin 109.3-cü maddəsinə əsasən əyləncə, yemək və işçilərin mənzil və digər sosial xarakterli xərclərinin və 250.3 «Gəlirdən çıxılmayan digər xərclər» sətirlərinin A4 xanalarında

Vergi Məcəlləsinin 109.1-ci, 109.5-ci, 109.7-ci və 119-cu maddələrinə əsasən gəlirdən çıxılmayan xərclərinin göstərilmiş məbləğlərinin cəmi (250.1+250.2+250.3) əks etdirilir.

Misal: Kassa metodu ilə vergi uçotunu aparən «A» müəssisəsi 2014-cü ildə uşaq baxçasının tikilməsinə 100.000,0 manat vəsait xərcləmiş, işçilərin iş yerində yeməklə təmin olunmasına 15.000,0 manat xərc çəkmiş, işçilərin maaşlarının plastik kredit kartları vasitəsi ilə alınmasına görə bank təşkilatına 2.000,0 manat xidmət haqqı ödəmişdir. Bu halda 250, 250.1, 250.2 və 250.3-cü sətirlərin A4 xanalarında məbləğlər aşağıdakı kimi yazılır:

250	VM-ə əsasən gəlirdən çıxılmayan xərclər	A2	117000000
250.1	VM-nin 109.2-ci maddəsinə əsasən gəlirdən çıxılmayan xərclər	A4	110000000
250.2	VM-nin 109.3-cü maddəsinə əsasən gəlirdən çıxılmayan xərclər	A4	150000000
250.3	Gəlirdən çıxılmayan digər xərclər	A4	20000000

Bəyannamə ilə əlaqədar vergi ödəyicilərinin məsuliyyəti hissəsi

Bəyannamənin bu hissəsində - birinci «*hüquqi şəxsin rəhbərinin*», ikinci «*baş mühasibi*», üçüncü «*bəyannaməni tərtib edən məsul şəxsin*» çərçivələrində vergi ödəyicisinin rəhbərinin, baş mühasibinin və bəyannaməni tərtib edən məsul şəxsin soyadı, adı və atasının adı (çərçivələrdən kənara çıxmadan) yazılmaqla onlar tərəfindən imzalanır. Bəyannamə rəhbər şəxs tə-

rəfəndən imzalandıqdan və möhürlə təsdiqləndikdən sonra tərtib edilmə tarixi möhür yerinin aşağı hissəsində olan «bəyannamənin tərtib edilmə tarixmə» dair xanalarda qeyd olunmalıdır.

Misal: «A» müəssisəsi 2014-cü il üzrə Mənfəət vergisi bəyannaməsi rəhbər şəxs tərəfindən 14.02.2015-ci il tarixdə imzalanmış və möhürlə təsdiq edilmişdir. Bu halda, «Bəyannamənin tərtib edilmə tarixmə» dair xanalar aşağıdakı kimi yazılır:

Bəyannamənin tərtib edilmə tarixi

1	4	0	2	2	0	1	5
---	---	---	---	---	---	---	---

Bəyannamə auditor (agent) tərəfindən tərtib edildiyi halda sağ tərəfdə orta küncdə yuxarıdan aşağı birinci çərçivədə «bəyannaməni auditor (agent) tərtib etdiyi halda onun S.A.A» çərçivədə auditorun (agentin) soyadı, adı və atasının adı (çərçivələrdən kənara çıxmadan) yazılmaqla imzalanır, «auditorun (agentin) VÖEN» xanalarında VÖEN göstərilir və dairənin üzərində auditorun möhürü ilə təsdiqlənir.

Vergi orqanı tərəfindən bəyannamənin qəbul edilməsi №-si və tarixi çərçivəsində daxil olma tarixi və qeydiyyat nömrəsi göstərilir.

Bəyannamənin qəbul edilməsi №-si və tarixi çərçivəsində aşağıdakı bəyannaməni qəbul edən şəxsin soyadını, adını və atasının adını (çərçivədən kənara çıxmadan) yazmaqla imzalanır.

Bəyannamənin ortasında göstərilmiş «poçt ştempelinin vurulma tarixi» xanalarında bəyannamə poçt vasitəsilə göndəriləndiyi halda zərfin üzərinə vurulmuş poçt ştempelinin tarixi yazılır.

Misal: «A» müəssisəsi 2014-cü il üzrə mənfəət vergisinin bəyannaməsini poçt vasitəsilə təqdim etmiş və bəyannamə qoyulmuş zərfin üzərinə poçt ştempelinin tarixi «14.02.2014» göstərilmişdir. Bu halda vergi orqanı tərəfindən bəyannamənin «poçt ştempelinin vurulma tarixi» xanasında tarix aşağıdakı kimi yazılır:

Poçt ştempelinin vurulma tarixi

1	4	0	2	2	0	1	5
---	---	---	---	---	---	---	---

«Poçt ştempelinin vurulma tarixi» çərçivəsindən aşağı sağ küncdəki «xüsusi otağın ştam-pı» çərçivəsində vergi orqanının ştam-pı vurulur.

Bəyannamə birbaşa vergi orqanına təqdim edildikdə poçt ştempelinin vurulma tarixi üzrə xanalar doldurulmur. Bəyannamə internet vasitəsi ilə təqdim edildikdə vergi orqanlarına aid olunan xanalar doldurulmur.